

DE PERSSCHOUW

Dr W. A. van Es over de „algemeene genade”. (II.)

Dr van Es vervolgt:

Ook in de volgende kantteekening zijn onze woorden niet geheel volledig overgenomen. Wij schreven: „doet zich ook deze genade nog als genade aan hen voor, hoewel zij persoonlijk niet door Christus in de genade deelen”. We meenen, dat het toch onder ons geen ongebruikelijke voorstelling is, dat wat in het aanbod, in de wijze waarop het zich daardoor aan iemand in Gods geopenbaarden wil als een werking van Gods goedheid, van genade, voordeet, door ons ongelooft, door wat wij er van maken naar Gods verborgen wil, tot oordeel worden kan. Dan wil God, dat alle menschen zalig worden en tot de kennis der waarheid komen (1 Tim. 2:4). En toch ontfermt God zich wiens Hij wil en verhardt wien Hij wil (Rom. 9:18). Is Christus wel, die geloofst dierbaar, maar den ongehoorzamen wordt gezegd: De steen, dien de bouwlieden verworpen hebben, deze is geworden tot een hoofd des hoeks en een steen des aanstoots en een rots der ergernis; den- genen namelijk die zich aan het woord stooten, waartoe zij ook gezet zijn (1 Petr. 2:7). En wil men het woord „oordeel”, dan kan ook iemand uit de gemeente, die aan het H. Avondmaal — toch wel een genademiddel — onwaardiglijk eet en drinkt zichzelf „een oordeel” eten en drinken (1 Cor. 11:29) en tot „een oordeel” samenkomen (vs 34). Welke tegenstrijdingen hierin schuilen, vatten we niet.

Hier ziet men, van hoeveel beteekenis de kwesties zijn, die tegenwoordig behandeld worden. Het aanbod van genade, behoorende tot Gods geopenbaarden wil, stelt als werking van Gods goedheid voor, wat in Gods verborgen wil tot oordeel worden kan. Aldus Dr van Es. Maar zoo worden feitelijk geopenbaarde en verborgen wil tegen elkaar „uitgespeeld” (men vergunne ons dezen term, die met de bedoeling van Dr van Es of een ander natuurlijk niets te maken heeft). Maar waar is in de prediking naar Christus' opdracht een aanbod, dat niet tevens dreigt? Niet het aangeboden wordt ten oordeel, doch de verwerping van het aangeboden, het ongelooft. En de intensiteitsgraad van de aanbidding correspondeert dan voorts met dien van het oordeel, en van zijn aankondiging als straf op de verwerping. Men moet er tegen waken, dat men de sleutelen van het koninkrijk der hemelen niet berooft van de éene functie van het toesluiten, om alleen maar die van het ontsluiten over te houden.

Dr van Es moge ons overigens ten goede houden, dat

wij niet verstaan, waarom hij eerst de gemeene gratis voor de wereld als zoodanig „zonder eenigen twijfel een oefening van genade” noemde, en in den volgenden zin erkent, dat zij voor de verworpenen geen genade is, zich slechts als zoodanig aan hen voordoeft. Als men in een tijd van debat daarop ingrijpen wil, — wat verdienstelijk zijn kan — dan komt het juist op de scherpe onderscheiding aan.

Voorts:

Het bevreemdt ietwat te lezen dat volgens Prof. S. „de lezers van het Geref. Kerkblad dan evenveel recht (hebben) om te zeggen, dat Dr van Es de algemeene genade heeft geleerd, als (hij) om te poneeren, dat hij ze heeft prijsgegeven”. En ook dat toch dit „prijsgeven” zonder meer aan het hoofd van zijn kantteekening wordt geproclameerd.

Och ja, ieder moet natuurlijk voor zijn eigen meening staan. Zakelijk heeft m.i. Dr van Es „de algemeene genade” prijsgegeven door den term genade af te wisselen met andere, die feitelijk de genade disputabel stellen. Overigens heeft Dr van Es wel terdege een algemeene-genade-theorie behouden.

Dr van Es zegt:

In ieder geval hebben dan alleen de lezers van het Geref. Kerkblad gelijk. Onze bedoeling althans was allerminst om de algemeene genade „prijs te geven”, maar een poging te doen om het verband te bepalen tusschen de „gemeene”, d.w.z. de „gemeenschappelijke” genade en het offer van Christus, dat van alle genade Gods aan een in zonden verloren wereld de causa meritoria, de „verdienende oorzaak” is. Christus — de verdienende oorzaak.

Maar Christus heeft ook voor Zichzelf verdiend. Hij heeft ook het recht verdiend, te oordeelen, te straffen.

Wanneer men Christus' verdienste alleen maar ter sprake brengt in verband met de verzoeking, denkt men van het geweld van Zijn verdienste en van Zijn Koningschap te gering, hoewel men zich ook, gelijk wij dit in Dr van Es' artikelen hebben gewaardeerd, zich inspant, om van dat Koningschap de heerlijkheid te belijden.

Kindelijk:

Overigens is het ons natuurlijk niet om een uitdrukking of een woord, maar om de zaak zelf te doen, en weet Prof. S. of een ander voor de een of andere gedachte een juistere formulering, dan nemen we deze gaarne over.

Voor dat laatste mogen we bescheidenlijk verwijzen naar de artikelen en andere geschriften, die in de door Dr van Es als een meesterstuk aangediende jongste brochure van Prof. Hepp bestreden zijn. Een mijner studenten heeft gezegd, dat Dr van Es de geciteerde plaatsen vinden kan. En dan moet Dr van Es vooral lezen wat daaromheen ligt uitgesproken.

Terugziende, constateeren wij, dat in de eerste der door Dr van Es aangehaalde teksten sprake is van genade en genadegift in een onderlinge verhouding als van bron tot stroom. Als nu Dr van Es die bijbelplaatsen gebruikt om ons duidelijk te maken hoe het staat met de „werking van de vrucht der genade” in de wereld, dan versta ik niet, waarom Prof. Hepp's brochure, gericht óók tegen Dr S. de Graaf, door Dr van Es zoo luid om haar wetenschappelijke mérites geprezen is, terwijl hij zelf zulke meeningen, als ik signaleerde, in de kerken draagt. Ik kan dat niet combineren.

Dat is dan ook de eenige reden, waarom ik bij zijn artikelje den vinger lei. Niet om Dr van Es aan te vallen, maar om te vragen: op grond van welke principiële overtuiging steunt gij eigenlijk Prof. Hepp's beschuldiging van afwijking van de belijdenis? Een paar regels schrift, en men kan tegen U en honderd anderen hetzelfde doen. Als men in de kerken den vrede wil, dan moeten de kwesties besproken worden, zonder rechts of links te zien.

K. S.

DE KERKNIEUWS

GEREFORMEERDE KERKEN.

Drietal te:

Giessendam-Neder-Hardinxveld: J. A. v. Arkel te Diever, E. N. v. Loo te Wons en M. Wilschut te Ooster-Nijkerk. Wezep: S. G. Bloem te Nierzijl, J. v. Bruggen te Tweede Exloermond en K. Reenders te Ooltgensplaat.

Tweetal te:

Grijpskerke: Cand. C. v. d. Boom te Rotterdam en Cand. C. H. Lindeboom te Utrecht. Wormerveer: J. J. Bosma te Krabbendijke en H. Veltman te Doornspijk.

Beroepen te:

Aduard: W. F. M. Lindeboom te Serooskerke. Amstelveen: H. Vogel te Loppersum. Gasselternijveen: S. G. Bloem te Nierzijl.

Aangenomen naar:

Sleeuwijk: F. Masselink te Eibergen-Rekken.

Intrude te:

Baarn: J. Bos. Tekst: Mt. 4:1-7 (17 Nov.). Kolhorn: Cand. D. Visch, hulpred. aldaar. Tekst: Joh. 6:67 en 68.

Afscheid van:

Middelburg: D. Bremmer. Tekst: Matth. 5:14-16. Westbroek: W. Schouten. Tekst: Deut. 30:19.

Hulppredikers.

— Tot hulprediker bij de Geref. Kerk van Twijzele- heide is benoemd de heer W. Vis, thans als zoodanig werkzaam te Emmerik.

GOEDKOOPE WINTERAANBIEDING

HET LIJDT GEEN TWIJFEL! Deze Grootte Winteraanbieding wordt een succes! Wij komen ditmaal op de Nederlandsche Boekenmarkt met een uitgezochte collectie spotgoedkope Boeken. Verrassend zijn we geslaagd met onze groote inkoop. Onze duizenden klanten zullen óók slagen! Om te beginnen komen wij met een drietal prachtige KERST-PAKKETTEN. Dan volgt een serie JEUGDBOEKEN in die mooie geill. banden, gedrukt op fraai opdikkend papier, met prachtige platen. Verder de vermaarde serie „LEZEN EN GENIETEN” voor een prijsje en andere Jeugduitgaven, w. o. groot formaat, fraai gebonden, zéér goedkoop. Voorts een prachtige keuze Verhalen van RUNA, BREEVOORT, PENNING, DICKENS, LE FEUVRE, MALTZAHN, SCHIPPERS, enz. enz. Lees met aandacht, deze rijke, veelzijdige aanbieding. Geeft met St. Nic. en Kerstmis Boekgeschenken. Ze worden gewaardeerd. Ze houden altijd hun waarde. Wie goed wil slagen, moet tijdig bestellen. WIJ STAAN VOOR U GEREED.

Let niet het minst op onze prachtige MUZIEK-AANBIEDING

1. KERSTPAKKET A. I. MEVR. KRAAN—v. d. BURG. Kerstfeest op Oudejaarsavond. II. SMELIK. Koning Manasse. III. SCHOUDEN. Het eerste Huisgezin. IV. MARYO. Het bloed van het Lam. V. BREEVOORT. Kerstfeest thuis. VI. BREEVOORT. Weduwe Johansen en haar kinderen. ZES deeltjes, fleurige Kerstboekjes, fijne verhalen, met pl. 186 bl. samen sl. f.0.39.

2. KERSTPAKKET B. I. SMELIK. Arie van den Dominé. Prachtig jongensb. II. TE MERWE. Keezen, Pruisen en Oranjeklanten. Schitterend hist. verh. III. WILLY VERLEUR. Kleine Rudi. Treffend verhaal uit het leven, DRIE dln. met pl. in 3 geill. cart. banden, 398 bl. samen slechts f.0.74.

3. KERSTPAKKET C. I. CARLA. Vaders Oudste. Heel mooi meisjesb. II. IDSARDI. Jo. Prachtverh. uit Friesland. III. CATRIEN CORNER. Om het Recht. Strijd en overwinning in een menschenleven. IV. BIJLSMA. De Vondeling. Aangrijpende vertelling. VIER dln. met pl. in 4 geill. cart. banden, 488 bl. samen sl. f.0.99.

INEENS de 3 No.'s 1072 bl. f.1.95. Extra koopje!

4. MENKENS—v. d. SP. Stugkop. 'n Vreemde snuiter die „stugkop” met 'n dritthuijn Fijn jongensb. 136 bl. met 12 pl. fr. geill. cart. bd. f.0.55.

5. P. A. DE ROVER. De Waterreus. Bekroond jongensb. 't Speelt op onze binnenwateren, 112 bl. met 6 pl. fr. geill. cart. bd. f.0.45.

6. v. ATTEN. In de Prairie. Uit het Wilde-Westen van Amerika. Prachtig! 112 bl. met 6 pl. fr. geill. cart. bd. f.0.45.

7. BETSY. Een Kerstnacht. Dickens' beroemde verhaal „Christmas Carol” ontroerend naverteld, 128 bl. 25 pl. fr. geill. cart. bd. f.0.55.

8. BETSY. Willem van Oranje. Vanaf zijn jeugd tot aan zijn sterven door moordenaarshand, prachtig verteld, 104 bl. met 14 pl. fr. geill. cart. bd. f.0.39.

9. ALCOCK. De Vreemdeling der Valleien. Beroemd verhaal Waldenzentijd, 128 bl. met pl. fr. geill. cart. bd. f.0.49.

10. MENKENS—v. d. SP. Droomstertje. Schitterend meisjesboek, 256 bl. met pl. fr. geill. cart. bd. f.0.69.

11. JEANNE MARIE. In 't Land van Strijen. Uit den Spaanschen tijd. Hoofdpersonen. Frans de bierbrouwer en Margrietje zijn dochter die nonneke wil worden. Boeiend, 238 bl. met pl. fr. geill. cart. bd. f.0.69.

12. BETSY. Strijd en Zegepraal. Luther's leven schitterend verhaald, 134 bl. met 15 fr. pl. fr. geill. cart. bd. f.0.49.

13. ALCOCK. Kruis en Kroon. De vlucht van een Hugenooot en zijn ont-koming. Spannend, 120 bl. met pl. fr. geill. cart. bd. f.0.45.

No.'s 4-13 zijn fraai uitgevoerde, royale boeken!

14. LEZEN EN GENIETEN. Deel 1-8. Acht Vertelboeken, met een menigte verhalen, platen, verzen, raadsels. Voor den leeftijd van 6-14

jaar, door Joh. Been, Ric Cramer, L. Penning, S. Abramsz, P. Louwerse, enz. Inhoud o.a.: Jantje schreit en Jantje lacht. — Van drie kleuters. — Een vreemde indringer. — Aan de gevangenis ontsnapt. — De ondergang van „De Arend”. — Streken van Tijl Uilenspiegel. — Zes jaar in het ijs. — Een gek verhaal. — Helden aan de kust. — Zigeunerleven. — De ramp te Leiden. De boer en de advocaat en HONDERDEN andere verhalen, enz. Deze schitterende verzameling van 8 deelen, totaal ± 1000 bladz. met 280 plaatjes (uitgaaiprijs f.6.35) gaat nu weg voor den ongehoorden spotprijs van SAMEN f.0.99.

15. H. GRAS. Vreugd voor de Jeugd. GROOT VERTELBOEK. Inh. o.a.: De wraak van den Zigeuner, 'n Grap die leelijk mislukte. Karel de slimmerd. Een oprissscher, enz. Onuitputtelijk. Fraaie platen. Dubb. gr. Prachtboek, 2 dln. 480 bl. f.3.50, nu f.0.99. In 2 rijke prachtbanden nu f.1.95. (Vroeger f.5.50). Onbegrijpelijk koopje!

16. GORDEAU. Dirk Stockman, een jongen met een hart. Zeer boeiend, 200 bl. gr. uitg. fr. geb. f.2.90, nu f.1.35.

17. LE FEUVRE. Wij en ons Ezel-tje. Vermakelijk jeugdboek, vol koddige platen, 180 bl. gr. uitg. fr. geb. f.1.25.

18. TE MERWE. Oranje-Aart, de Prinsenvode. Aerts avonturen als spion zijn het glanspunt van dit verhaal. Gr. fr. uitg. 248 bl. met 38 pl. fr. geb. f.1.35.

19. ADA TIJMES—JONKMAN.

Map van Ree. Verrukkelijk meisjesboek Gr. fr. uitg. 248 bl. fr. geb. f.1.35.

20. D. v. d. ZEE. Jaap, Joop, Job. Gewaagde avontuurtjes van drie jongens. Fr. platen, 180 bl. f.0.61, fr. geb. f.0.91.

21. v. d. HOONING. De Ten Braggen-cate's Een prachtverhaal uit het meesterhuis van Zeedorp, 173 bl. met 30 leuke pl. f.0.61, fr. geb. f.0.91.

22. MEVR. NEL. Zonder Moeder. Ontroerend kinderleven, 88 bl. vele pl. f.0.39.

23. ALETTA HOOG. Tombo, het Soendaneesje. Treffend Zendingverh. met pl. 76 bl. f.0.21.

24. LOUWERSE. De Vaandrig van Frederik Hendrik. Er komt een fijne spionnenhistorie in voor, 200 bl. f.0.75, fr. geb. f.1.25.

25. ALETTA HOOG. Van een eenzaam klein meisje. Lief verhaal, fr. pl. 120 bl. f.0.29.

26. PAUL BERT. Dierenleven in Azië, Amerika, Australië. Met Olifanten op tijgerjacht. Dierenleven in de Prairien. Slangen in het Oerwoud, enz. 204 bl. 20 pl. geb. f.0.59.

27. DICKENS. Maarten Chuzzlewit, geill. 192 bl. f.0.49.

28. DICKENS. Barnaby Rudge. Geill. 184 bl. f.0.49. Dit is de onvergankelijke, geestige Dickens, in de jeugduitgave.

29. SILAS HOCKING. Haar Benny. Wereldberoemd, 200 bl. f.0.59.

30. JAC. v. AMSTEL. De Avonturen van Jantje. Humoristisch verhaal, met 70 geestige pl. 192 bl. fr. geb. f.0.99.

31. WILLEM EVERS. Jan. Het bewegende leven van een Rotterdamse jongen, 172 bl. f.0.39, fr. geb. f.0.59.

32. RUDOLF JOHNSON. De Dochter van den Havenmeester. Aangrijpend verhaal waarin Henny van den havenmeester en haar verloofde hoofdpersonen zijn. Een verlovings-tijd vol stormen, 200 bl. f.0.49.

33. JOH. BREEVOORT. Moeders dubbelleven. De begaafde moeder van een gezin met acht opgroeiende kinderen wordt tot allerlei arbeid geroepen. Heel het gezin lijdt er onder. Tragische voorvallen gisteren, vroolijke momenten, heden. Ontwakende liefde buiten moeders oog geeft komische scènes. Gerda, de levenslustige, is een prachtmeid, Mieb, de ingetogene, is een tobber. Wat ze beleef met haar verlovings is haast te veel. Dan komt de crisis, met krankheid en sterven. Maar de vrouw en moeder keert terug in het gezin. Prachtig! Gr. fr. uitg. 196 bl. fr. geb. en geill. f.2.75, nu f.1.15.

34. RUNA. Vader en Zoon. Orvar, 'n levenslustige jongen dreigt blind te worden. Zijn vader, 'n beroemd geneesheer, kan hem niet redden. Aangrijpend beschreven zijn Orvar's zieleworstelingen om Estrid, zijn verloofde, die hij moet opofferen. Een zielkundig proces, dat leidt tot nimmer verwachte gebeurtenissen 194 bl. f.0.95, fr. geb. f.1.35.

35. RUNA. Van Tweeërlei Vader. Olga en Waldeman zijn stiefbroer en -zuster. Ook geestelijk zijn ze van tweeërlei vader. Zij is 'n geloovig